

Joan Miró i l'art popular

Josep Mañà i Oller
Associació Catalana
de Patrimoni Etnològic

L'anomenat "art primitiu" ha estat un dels elements constants d'inspiració i de referència per a molts grans artistes del segle XX. Joan Miró, si bé participà d'aquest mateix esperit, amplià aquests referents i els concretà en aquelles manifestacions més arcaïques i característiques de l'art popular català. La influència i l'empremta d'aquest art gravita en moltes de les seves obres.

So-called "primitive art" has been one of the constant currents of inspiration and reference for many great artists of the 20th century. Joan Miró, while participating in this tendency, extended its field of reference and fixed on the most archaic and characteristic manifestations of Catalan folk art. The weight and imprint of this influence may be seen in many of his works.

*Catàleg de l'exposició
L'arrel i l'indret
(Barcelona, del 24 de juny
al 31 d'octubre de 1993).
Les imatges que il·lustren
aquest article pertanyen a
aquest catàleg.*

Joan Miró
L'ARREL I L'INDRET

«L'art popular sempre m'emociona. En aquest art no hi ha trampa ni trucatge. Va directament al seu objectiu. Sorpren i és tan ric de possibilitats!». Joan Miró.

D'ençà de la seva valoració per part del moviment romàntic, les manifestacions artístiques populars, especialment les de caire musical i literari, pel seu caràcter sovint anònim i col·lectiu, constituïren per als etnògrafs i folkloristes un valuós material documental, fecund en possibilitats per al coneixement de l'esperit, la història i la vida social dels pobles.

Paral·lelament a aquest reconeixement, a l'Europa de les primeres dècades del segle, la rebel·lió d'un grup minoritari d'artistes inquiets i de moviments d'avantguarda contra el fenomen absolutista de l'art acadèmic, inventor del concepte discriminatori de «belles arts» en relació amb l'artesania i de visió etnocèntrica, comportà que aquests grups i individualitats vindiquessin les expressions i les aportacions artístiques provinents d'altres contextos culturals no occidentals, com també les manifestacions plàstiques anònimes i col·lectives d'estrats socials pobres o marginals que fins aleshores no havien estat reconegudes ni valorades.

La influència de l'art polinèsic en l'obra de Gauguin, de l'escultura africana en el Picasso cubista, dels brodats i les joguines populars siberianes en les pintures de Kandinski, dels teixits dels kuba en les composicions de Paul Klee, i també la valoració dels *graffiti* i dels dibuixos dels nens, etc., per part dels dadaïstes i dels surrealistes són alguns exemples i reflexos d'aquestes actituds.

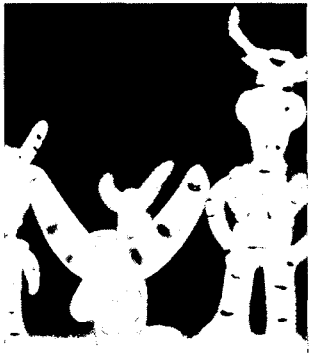
Aquest mateix ànim compartit, provinent del món de l'art i de l'etnologia, envers aquestes expressions estètiques, cristal·litzà, en el període d'entreguerres, en múltiples plasmacions i interaccions. La publicació de diverses obres dedicades a l'art popular europeu i la realització del I Congrés Internacional d'Art Popular, realitzat a Praga l'any 1928, patrocinat per la Comissió Cultural de la Societat de Nacions, des de l'àmbit etnogràfic, i els contactes fèrtils entre el moviment surrealista i l'etnologia, des de l'àmbit artístic, amb l'interès mutu per l'art primitiu i les expressions estètiques d'altres cultures, serien alguns exponents de les interrelacions esmentades.

A Catalunya ningú no va ser indiferent a aquest corrent de valora-

Joan Miró amb un siurell.

La «pinacoteca» de Joan Miró: l'art popular com a font d'inspiració.

Siurells

Catifa de flors a Mont-roig amb motiu de la festa de la Mare de Déu de la Roca.

ció de les arts populars. Per una banda, des de l'àmbit del folklore i de l'etnografia (Joan Amades, Pau Vila, Tomàs Ragner, etc.), se n'iniciaren i se'n realitzaren les primeres recopilacions i els primers treballs monogràfics; i, pel que fa al món artístic, a més de les iniciatives de Joaquim Folch i Torres en pro d'un Museu d'Art Popular, cal fer esment de la recreació idealista de motius populars que feren els artistes i artesans noucentistes que porten implícita moltes d'aquestes manifestacions, que dugueren a terme el GATPAC (Grup d'Artistes i Tècnics Catalans per a l'Arquitectura Contemporània) i l'ADLAN (Amics de l'Art Nou).

Joan Miró participa plenament d'aquesta sensibilitat i del reconeixement de l'art popular. Els seus anys d'estada a París coincidiren amb l'esclat del surrealisme i amb la reorganització de les grans col·leccions etnogràfiques del Musée d'Ethnographie du Trocadéro i la creació al Palais Chaillot del Musée de l'Homme, en els quals participaren destacades personalitats del grup surrealista amigues del pintor, Michel Leiris, Paul Rivet, etc.; i a la Barcelona anterior a la Guerra Civil, compartí el caliu i les iniciatives innovadores dels seus companys de l'ADLAN, que van establir contactes amb el món del circ i de les festes populars (la Patum de Berga, els Xiquets de Valls, etc.) i organitzaren mostres de siurells, art negre, joguines i objectes de fira, càntirs, postals, etc.

Aquestes complicitats i la sincronia vivencial i afectiva van fer que la seva personalitat manifestés un interès permanent i una gran estima per totes aquestes manifestacions artístiques, ja fossin de pro-

ducció autòctona o provinents dels indrets i de les cultures més allunyades. Foren moltes les expressions del nostre art popular que Joan Miró estimava i admirava i que van commoure la seva imaginació. Els siurells, les palmes, les figuretes de pessebre, els *graffiti*, els dibuixos dels nens, els gegants i el bestiar fantàstic, els titelles, les joguines, les catifes de flors, el circ, etc., foren per a ell, a més d'un motiu d'admiració, un estímul i una inspiració per a la seva obra. L'empremta formal, cromàtica i expressiva de tot aquest substracte de la creativitat popular es trasllueix o es recrea en moltes de les seves obres. A tall d'exemple, esmentarem el conegut quadre *La masovera*, inspirat en una figureta de pessebre (la pagesa del cistell i el conill); les escultures *Ocell Solar* i *Ocell Lunar*, en què gravita una forta influència dels siurells; el mosaic del pla de l'Os de la Ramba de Barcelona, ple de referents de les catifes de flors de la diada del Corpus; i els dibuixos dels murs del seu estudi de Son Boter, que recullen la instintiva immediatesa, la sinceritat i la síntesi expressiva dels dibuixos dels nens i dels *graffiti*.

Si la recerca de les albors originàries de la projecció estètica de l'home i dels elements essencials que configuren l'expressió plàstica va dur molts artistes del segle a descobrir «l'art primitiu», allunyat de la tradició pròpia, i a interessar-s'hi, Joan Miró realitzà, en certa manera, aquest mateix procés a partir del capbussament en el si d'aquelles manifestacions que configuren algunes de les expressions més característiques de la nostra creativitat popular i col·lectiva. Com J. E. Cirlot ha deixat escrit encertadament en

Ocell solar i Ocell lunar.

un dels seus textos, «Miró ha sintetitzat, en l'àmplia corba del seu procés creador, la influència de l'art infantil, de la prehistòria en el seu període esquemàtic i de certs aspectes de l'art popular, integrant tot això en un idioma plàstic d'una originalitat i un efectisme profunds», i ha conformat, a més, una suggeridora acció creativa que esvaeix els límits i la proverbial i interessada escissió entre la producció artística «cultura» i les manifestacions plàstiques de la cultura popular.

Mosaic de Joan Miró al pla de l'Os a la Rambla de Barcelona: la inspiració en les catifes de flors hi és ben palesa.